

Future Prospects of Iran–China Public Diplomacy: A Policy-Based Analysis Grounded in the Seventh Development Plan of the Islamic Republic of Iran

Abolfazl Ghasemi

Assistant Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran (Corresponding Author)

Email: abolfazl_ghasemi2012@yahoo.com

 0000-0002-1393-6436

Reza Ekhtiari Amiri

Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

Email: r.ekhtiari@umz.ac.ir

Abstract

Public diplomacy is one of the tools of foreign policy that, through a novel approach to advancing goals and safeguarding national interests, has gained increasing significance in the foreign policies of states. This modern approach to diplomacy responds to the demands of a changing global environment, where new actors and populations play a major role in shaping norms, international rules, and global governance. Based on this context, the main question of this article is: What are the opportunities for strengthening public diplomacy between Iran and China, with particular emphasis on the policies of the Seventh Development Plan in their bilateral relations? The research hypothesis is that Iran and China can expand and strengthen bilateral relations by leveraging their cultural, civilizational, scientific, educational, political, and economic capacities. The present research is qualitative and employs a descriptive-analytical method to examine the topic. Data were collected from library sources and official documents, while theoretical foundations of public diplomacy were applied to explain and interpret the findings. The research findings indicate that Iran and China can create a platform for dialogue between civilizations, enhance cultural exchanges and scientific collaborations, and strengthen urban diplomacy and economic cooperation. By effectively utilizing their soft power capacities within the framework of the Silk Road, both countries can establish a foundation for the development of bilateral relations and the advancement of mutual national interests.

Keywords: Iran, Seventh Development Plan, China, Public Diplomacy, Foreign Policy

Extended Abstract

Purpose

Public diplomacy has emerged as a key instrument of foreign policy, enabling states to advance their national interests through non-coercive means and engagement with foreign publics. In an era where new actors and transnational networks influence international norms and global governance, Iran and China possess significant soft power resources that can be leveraged to strengthen bilateral relations. Grounded in the General Policies of Iran's Seventh Development Plan, this study examines the opportunities to enhance Iran–China public diplomacy across cultural, civilizational, scientific-educational, political, and economic dimensions. The main objective is to identify the determinants and mechanisms through which public diplomacy can expand cooperation and mutual national interests between the two countries.

Design/methodology/approach

The study employs a qualitative, descriptive-interpretive design and utilizes qualitative content analysis to examine library sources, official documents, and online materials, including the Seventh Development Plan. Textual units—paragraphs, phrases, or entire documents—were purposively selected based on their relevance to the research objectives. Data were analyzed through categorization, coding, and thematic inference to identify patterns and relationships among variables. The approach follows a predominantly abductive orientation, integrating theory and evidence to develop an interpretive framework for public diplomacy in Iran–China bilateral relations.

Findings

The analysis identifies multiple avenues for advancing bilateral cooperation through public diplomacy. In the economic sphere, the Silk Road and New Silk Road initiatives provide strategic frameworks for trade, investment, and transit partnerships. In the cultural-social sphere, civilizational dialogue, religious exchanges, tourism, translation of literary works, and cultural exhibitions offer platforms for fostering mutual understanding. In the scientific-educational sphere, initiatives such as language instruction, student exchanges, Iranology and Sinology centers, and joint research programs can enhance knowledge and innovation collaboration. In the political and foreign policy sphere, urban and subnational diplomacy, including sister-city programs, can facilitate decentralized yet impactful engagement. Collectively, these mechanisms enable both countries to strengthen soft power, expand mutual influence, and support the achievement of shared national interests.

Research limitations/implications

The study is based on secondary data and document analysis, which limits the ability to capture the full spectrum of on-the-ground interactions. While qualitative content analysis provides rich insights, the absence of primary

fieldwork constrains empirical generalization. Future research could incorporate interviews, surveys, or case studies to validate and operationalize the proposed framework for Iran–China public diplomacy. Comparative studies with other states employing public diplomacy can also deepen theoretical understanding.

Practical implications

The findings provide actionable guidance for policymakers seeking to enhance Iran–China relations. Recommended initiatives include facilitating trade flows, reducing bureaucratic barriers, promoting civilizational dialogue, leveraging tourism as a soft power tool, co-producing media content, advancing digital platforms, fostering language learning and academic exchange, and developing subnational diplomatic programs such as sister-city partnerships. These interventions can expand people-to-people engagement, strengthen bilateral trust, and enhance resilience in economic, cultural, and information domains.

Social implications

By fostering cultural, educational, and civilizational exchanges, public diplomacy initiatives can enhance mutual understanding between Iranian and Chinese citizens, reduce stereotypes, and build social capital. Tourism, media cooperation, and joint academic programs contribute to stronger societal engagement and regional collaboration. Through sustained people-to-people interaction, public diplomacy can promote inclusive, peaceful, and culturally aware bilateral relations that support long-term societal and regional stability.

Originality/value

This study provides a novel, multidimensional framework for public diplomacy between Iran and China, integrating economic, cultural, educational, and political strategies within the context of the Seventh Development Plan. Unlike prior research that addresses isolated dimensions of bilateral cooperation, this framework highlights the synergistic potential of soft power and civilizational engagement as a driver of sustained bilateral and regional influence. The findings offer practical insights for policymakers, diplomats, and researchers seeking to operationalize public diplomacy in complex international environments.

E-ISSN: 2588-6525 / Center for Strategic Research / The Scientific Journal of Strategy

Journal of "The Scientific Journal of Strategy" © 11 years by Center for Strategic research is licensed under

 10.22034/rahbord.2025.523518.1813

افق‌های آینده دیپلماسی عمومی ایران و چین: تحلیل مبتنی بر سیاست‌های برنامه هفتم توسعه ج.ا.ایران

ابوالفضل قاسمی

استادیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران (نویسنده مسئول)
Email: abolfazl_ghasemi2012@yahoo.com 0000-0002-1393-6436

رضا اختیاری امیری

دانشیار روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران
Email: r.ekhtiari@umz.ac.ir

چکیده

دیپلماسی عمومی یکی از ابزارهای سیاست خارجی است که با رویکرد نوینی که در پیشبرد اهداف و تأمین منافع ملی دولت‌ها داشته، از اقبال بیشتری در سیاست‌گذاری خارجی دولت‌ها برخوردار گردیده است. این رویکرد نوین دیپلماسی واکنشی به شرایط جدید جهانی است که در آن شهروندان و بازیگران نوظهور، نقش بسیار تأثیرگذاری در ایجاد قواعد بین‌المللی و هنجارها و همچنین مدیریت امور جهان ایفا می‌کنند. بر همین اساس سؤال اصلی مقاله حاضر این است که زمینه‌های تقویت دیپلماسی عمومی ایران-چین با تأکید بر سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه در مناسبات دو کشور چگونه است؟ فرضیه پژوهش بدین گونه مفصل‌بندی شده است که ایران و چین قادر هستند تا با برخورداری از ظرفیت‌های فرهنگی-تمدنی، علمی-آموزشی، سیاسی و اقتصادی، مناسبات دوجانبه را گسترش داده و تقویت کنند. پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و از روش توصیفی-تحلیلی برای بررسی موضوع پژوهش استفاده شده است. داده‌های مورد نیاز نیز از طریق منابع کتابخانه‌ای و اسنادی جمع‌آوری شده است. علاوه بر این، برای تبیین موضوع پژوهش از چهارچوب مفهومی دیپلماسی عمومی بهره‌برداری شده است. یافته‌های پژوهش مبین این واقعیت است که ایران و چین می‌توانند با بهره‌گیری از ظرفیت قدرت نرم خود از طریق فراهم کردن بستر گفت‌وگوی تمدن‌ها، مذهبی، گردشگری، ترجمه آثار شاهکار ادبی ایران، برگزاری نمایشگاه‌های فرهنگی، هنری و همایش‌ها، ایجاد کرسی‌های زبان و مطالعات، اعزام دانشجوی، تأسیس مراکز ایران‌شناسی، ارتباط با مجامع علمی و دانشگاهی چین، تقویت دیپلماسی شهری و همکاری اقتصادی در قالب جاده ابریشم، زمینه توسعه روابط دوجانبه و تأمین منافع ملی متقابل را فراهم سازند.

کلیدواژه‌ها: ایران، برنامه هفتم توسعه، چین، دیپلماسی عمومی، سیاست‌گذاری خارجی

مقدمه و بیان مسئله

با پایان جنگ سرد، بازیگران روابط بین‌الملل دیگر منحصر به وجود دولت‌ها نبود و شرایط نوظهور این بستر را ایجاب نمود تا افراد، گروه‌ها و نهادهای مختلف بدون حضور دولت‌ها روابط خارجی برقرار کنند و بر دیپلماسی رسمی تأثیر بگذارند. در نتیجه، دولت‌ها با درک اهمیت تعامل و ارتباط با افکار عمومی فراتر از مرزهای خود، به هدف‌گیری و همراه‌سازی آنان با سیاست‌های خود، برنامه‌ریزی‌های راهبردی جامعی تدوین کرده و نهادهای رسمی مربوطه را تشکیل می‌دهند. از جمله این سیاست‌ها و نهادهای دیپلماسی عمومی است. در سال‌های اخیر، دیپلماسی عمومی به‌عنوان رویکردی تازه در سیاست خارجی کشورها جایگاهی ویژه یافته است. توانایی اثرگذاری، افزایش پرستیژ بین‌المللی، تعامل روزافزون در سطح جهان و تلاش برای کسب ظرفیت‌های اقتصادی از جمله انگیزه‌های دولت‌ها برای بهره‌گیری بیشتر از قدرت نرم محسوب می‌شود. به‌عبارت دیگر، تحولات جهان‌شناختی موجب شده است دولت‌ها نیاز بیشتری به برقراری ارتباط با گروه‌های اجتماعی در کشورهای هدف احساس کنند و تمرکز بر روابط با مردم کشورهای دیگر اهمیت بیشتری بیابد.

در متون سیاست خارجی، سطح و ماهیت رابطه فی‌مابین دولت-ملت‌ها با شاخص‌هایی چون هماهنگی، همکاری، ائتلاف، اتحاد و همگرایی مورد بررسی قرار می‌گیرد که در طول زمان با هماهنگی ساختارهای مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به دست می‌آید و این سبب ایجاد هماهنگی و همکاری میان دو کشور می‌گردد. از این‌روی دو کشور ایران و چین با قدمت و سابقه چند هزارساله روابط که تا به حال نیز تداوم یافته است، با همدیگر دارای کنش ارتباطی هستند. این دو کشور در اذهان مردمان هم، دارای تصویر و برداشت مثبت هستند؛ چراکه در حافظه تاریخی ملت‌هایشان، سابقه نزاع و روابط خشونت‌آمیز با یکدیگر مشاهده نمی‌شود.

اگرچه در مقاطعی دو کشور دارای سطح پایینی از روابط و مبادلات بوده‌اند؛ با این حال به نظر می‌رسد که ایران و چین از عناصر قدرت نرم گوناگونی برخوردارند که می‌تواند زمینه‌های توسعه ارتباط‌های بیشتر دو کشور را جهت تأمین منافع متقابل و مشترک فراهم نماید. به عبارتی دیگر، اجماع نظر رهبران دو کشور، پیشینه تاریخی همکاری‌های مشترک بین دو تمدن ایران و چین و الزامات و شرایط کنونی نظام بین‌الملل، بستر مناسب در نیل به دستیابی به همکاری‌های دو کشور را مهیا ساخته است (صنیع اجلال، ۱۴۰۲: ۲۷۴). بنابراین هدف پژوهش حاضر، شناسایی و بررسی عوامل تقویت‌کننده مناسبات دو کشور در چهارچوب دیپلماسی عمومی بر مبنای سیاست‌های

کلی برنامه هفتم توسعه است. بر همین مبنا سؤال اصلی مقاله بر این مبنا تدقیق شده است که دیپلماسی عمومی ایران و چین چه نقشی می‌تواند در توسعه مناسبات دو کشور ایفا کند؟ فرضیه پژوهش بدین گونه مفصل‌بندی شده است که دیپلماسی عمومی می‌تواند از طریق فراهم کردن بستر تعاملات و ارتباطات ایران و چین و همچنین تقویت همکاری‌ها، زمینه‌های گسترش مناسبات دو کشور را فراهم سازد.

۱. پیشینه پژوهش

ادبیات پژوهش را در دو دسته منابع فارسی و انگلیسی می‌توان مورد کاوش قرار داد. در منابع فارسی می‌توان به آثار ذیل اشاره نمود: آدمی و بخشی (۱۴۰۲) در مقاله «جایگاه ایران در ابتکار کمربند و جاده به‌عنوان سیاست قدرت نرم چین» معتقدند، ابتکار کمربند و جاده به‌عنوان مهم‌ترین عنصر سیاست قدرت نرم چین است. نویسندگان اشاره دارند که چین به‌طور روزافزونی از دیپلماسی اقتصادی مبتنی بر قدرت نرم در طرح کمربند و جاده استفاده می‌کند؛ که اثربخشی آن مبتنی بر قدرت سخت است. نویسندگان بر این دیدگاه تأکید دارند که به دلیل قرار گرفتن ایران در لایه سوم همسایگی چین در دو بخش تجاری-اقتصادی و تأمین امنیت کریدورهای ارتباطی و ترانزیتی، از موقعیت ژئواکونومیکی، ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی ویژه‌ای در ابتکار کمربند و جاده برخوردار است.

شریعتی و موسوی (۱۴۰۰) در مقاله «کنفوسیوس‌گرایی و دکترین سیاست خارجی چین»، بر این اعتقادند که بازگشت به کنفوسیوس از سال ۲۰۰۴، به‌عنوان مسیر نو جهت رسیدن به آرمان‌های ملت، توسط دولت چین مورد بازتوجه قرار گرفت که با هدف ترویج فرهنگ و زبان چینی صورت پذیرفت. از دیدگاه نویسندگان، رهبران چین کوشیدند با استفاده از عنوان «کنفوسیوس» مسیر جدیدی را برای دستیابی به آرمان‌های ملت چین بازطراحی کنند. بنابراین، توسعه مدارس کنفوسیوس در چهارچوب دکترین خیزش صلح‌آمیز چین و با هدف زمینه‌سازی برای استقرار نظم نوین جهانی بر مبنای قدرت نرم چین صورت پذیرفته است.

ارغوانی پیرسلامی (۱۳۹۴) در مقاله «چین و ایران؛ راهبردهای سیاست خارجی و چالش همکاری‌های فراگیر» به تاریخچه پر فراز و نشیب روابط دو کشور بعد از انقلاب می‌پردازد و همچنین به محتوای راهبردهای سیاست خارجی دو کشور اشاره می‌کند. نویسندگان بر آن است که سیاست خارجی ج.ا.ایران در قبال چین راهبردی، بلندمدت و

فارغ از رفع نیازهای مقطعی است؛ اما سیاست پکن در رابطه با تهران تاکتیکی و ابزاری، کوتاه‌مدت، موضوع محور و براساس اقتضانات زمانی است.

شریعتی‌نیا (۱۳۹۱) در مقاله «عوامل تعیین‌کننده روابط ایران و چین» درصدد پاسخ‌گویی به این پرسش است که چه عواملی در شکل‌دهی به روابط متقابل ایران و چین تأثیرگذارند؟ نویسنده با تقسیم عوامل به دو دسته توسعه بخش و محدودکننده بر این اعتقاد است که تبادلات تجاری-اقتصادی و نظامی و همچنین همکاری در زمینه انرژی از عوامل توسعه بخش روابط تهران-پکن است و در مقابل انتخاب استراتژیک چین و مناسبات همکاری جویانه با جهان غرب، از عوامل محدودیت‌زا در این روابط محسوب می‌گردد.

در خصوص منابع خارجی نیز می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره نمود:

حسین و همکاران (۲۰۲۴) در مقاله «تعامل استراتژیک چین-ایران و کریدور اقتصادی چین-پاکستان: بررسی تأثیر تعامل پراگماتیک در روابط چین با ایران و پاکستان» معتقدند، چین در حال ارتقای روابط با ایران و پاکستان براساس تعامل پراگماتیک برای تضمین و پیشبرد منافع ملی خود است. ذخایر فراوان انرژی ایران و تمایل تهران برای حمایت از چین در برابر ایالات متحده در خاورمیانه، رهبران چین را تشویق کرد تا یک توافق راهبردی بدون هیچ پیامد قابل توجهی برای پاکستان و کریدور اقتصادی چین-پاکستان امضا کند. دوستی بی‌وفاگونه و کوتاه‌مدت بین چین و ایران همچنان در دامنه محدودی باقی مانده است.

گرین و روث (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «روابط ایران-چین: مشارکت راهبردی محدود اما پایدار» معتقدند رابطه ایران-چین ریشه در یک همکاری عمل‌گرایانه محدود دارد؛ اما در سال‌های اخیر به مشارکتی تبدیل شده که بیشتر در تضاد با نظم بین‌المللی به رهبری ایالات متحده است. توافق‌نامه همکاری ۲۵ ساله، جدیدترین نشانه از تمایل دو طرف برای هماهنگی نزدیک‌تر است.

خامه اسکات و نادر (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان «چین و ایران: روابط اقتصادی، سیاسی و نظامی» اشاره دارند که در دهه گذشته، چین به شریک تجاری شماره یک ایران تبدیل شده است. همکاری بین بیجینگ و تهران براساس نیازهای انرژی چین و منابع فراوان ایران متمرکز است. این روابط همچنین شامل روابط اقتصادی قابل توجه، فروش تسلیحات و همکاری دفاعی و ایجاد توازن ژئواستراتژیک در برابر ایالات متحده نیز می‌شود.

بررسی ادبیات موجود مبین این واقعیت است که به موضوع و اهمیت دیپلماسی عمومی در روابط دو کشور ایران و چین کمتر توجه شده است. آثار در دسترس و موجود، بیشتر بر مؤلفه‌های اقتصادی تأثیرگذار بر روابط دو کشور توجه کرده‌اند و صرفاً نگاه تک‌بعدی به دیپلماسی عمومی داشته‌اند. بنابراین، پژوهش حاضر به دلیل این‌که نگاه جامعی به نقش متغیر دیپلماسی عمومی در روابط و مناسبات دو کشور ایران و چین، به‌ویژه بر مبنای سیاست‌های برنامه هفتم توسعه دارد از نوآوری برخوردار است.

۲. چهارچوب مفهومی

دیپلماسی، به معنای ارتباط برقرار کردن، ابزار مدیریت روابط خارجی با سایر کشورها و بازیگران در عرصه روابط بین‌الملل محسوب می‌گردد. در حقیقت، دیپلماسی مشارکت در تصمیم‌سازی و عملیاتی ساختن تصمیمات در عرصه سیاست خارجی در نظر گرفته می‌شود و به فرایندی اطلاق می‌گردد که از طریق آن کشورها با انجام مذاکرات، مبادله نمایندگی‌ها، گسترش و توسعه همکاری‌ها، همچنین از طریق ملاقات و گفت‌وگوها، اهداف و منافع خود را تحقق می‌بخشند (رحمانی، ۱۳۹۴: ۶۶-۶۷). به‌طور کلی، براساس نوع بازیگران شرکت‌کننده، دیپلماسی را می‌توان به سه دسته دیپلماسی دولت با دولت، دیپلماسی دولت با مردم و دیپلماسی مردم با مردم تقسیم کرد (سجادپور و وحیدی، ۱۳۹۰: ۷۸). در همین ارتباط، جوزف نای مفهوم دیپلماسی عمومی را نوعی ابزار قدرت اقماعی و نرم تعریف می‌کند که بر مبنای جذابیت و کشش خود بنا شده و هدف غایی آن جلب موافقت و پشتیبانی عموم است. نای، دیپلماسی عمومی را به سه سطح تقسیم می‌کند:

سطح اول: شامل روابط روزانه‌ای است که از طریق سیاستمداران، روزنامه‌نگاران و رسانه‌ها انجام می‌گیرد. در این سطح، کنشگران برآنند تا هنجارها و ارزش‌های خود را به مخاطبان سایر کشورها انتقال دهند. سطح دوم به روابط راهبردی مرتبط است؛ به این معنا که پیام‌های راهبردی توسط رسانه‌ها به خارج از مرزها منتقل می‌گردد. در این بخش، حفظ همبستگی و استحکام در انتقال این پیام‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. و نهایتاً سطح سوم که از اهمیت بالاتری برخوردار است، مربوط به توسعه روابط بلندمدت است که از طریق مبادلات، همایش‌ها، بورسیه‌ها و دسترسی به شبکه‌های رسانه‌ای انجام می‌گیرد. (Nye, 2004, p.5) به عبارت دیگر، مهم‌ترین فرصت‌ها در برقراری رابطه بلندمدت و ساختاری میان کشورها، برقراری و توسعه روابط راهبردی و درازمدت با شهروندان سایر مناطق است تا از طریق آن فهم متقابل، شناسایی ارزش‌ها و منافع

مشترک صورت گیرد و در نهایت بستر لازم برای پذیرش سیاست‌ها و اقدامات دولت‌ها مهیا گردد. بنابراین، دیپلماسی عمومی عمدتاً بر نفوذ در افکار عمومی، گسترش گفت‌وگو و تعامل میان شهروندان و نهادهای دو کشور تأکید دارد (Leonard, 2009:p.15). موفقیت در استفاده از دیپلماسی عمومی به عوامل گوناگونی ارتباط دارد؛ نظیر انطباق فرهنگ و ارزش‌های یک کشور با معیارهای جهانی، تفاهم و اتفاق نظر در مورد هنجارها و ارزش‌ها مورد نظر جهت انتقال به مخاطبان فراملی، دسترسی به مسیرهای ارتباطی چند سطحی و کارآمد برای عبور از مرزها. بنابراین، معیارهای ذیل مبین موفقیت و تحقق دیپلماسی عمومی در جذب مخاطبان خارجی محسوب می‌گردد: ارتقا شناخت سایر شهروندان از کشور هدف، ستایش و درک فرهنگ آن کشور، پیروی از هنجارهای مشترک، اشتیاق به خرید کالاهای اقتصادی یا فرهنگی کشور هدف (سجادپور و وحیدی، ۱۳۹۰: ۷۹).

طراحی و تنظیم سیاست خارجی هر یک از دولت‌ها بر مبنای اصول و متغیرهای مختلفی نظیر مبانی فکری، ماهیت و سرشت نظام بین‌الملل، صفات، رویکرد و نگرش‌های نخبگان کشور، ظرفیت‌ها و منابع کشور، خواسته‌ها و مطالبات عینی جامعه، عوامل جغرافیایی و همچنین فرهنگ سیاسی کشور انجام می‌گیرد. در همین زمینه دولت‌ها تلاش می‌کنند با بهره‌گیری از دیپلماسی عمومی به اهداف ملی خود دست یابند. در این چهارچوب، دیپلماسی عمومی را می‌توان مجموعه‌ای از استراتژی‌ها و تاکتیک‌های نوین دیپلماسی دانست که در خدمت دستگاه سیاست خارجی کشور قرار دارند و هدف آن‌ها بهبود وجهه و تصویر کشور در سطح جهانی است، و همچنین ترویج باورها و سیاست‌ها به‌منظور افزایش نفوذ و تأثیرگذاری میان جوامع دیگر کشورها (داداندیش و احدی، ۱۳۹۰: ۱۵۲). بنابراین، دیپلماسی عمومی به‌مثابه ابزارهای هماهنگ‌شده‌ای عمل می‌کند که وجهه بین‌المللی کشور را ارتقا بخشیده و از طریق نشر ارزش‌ها و سیاست‌های محوری، نفوذ دیپلماتیک را گسترش می‌دهد.

۱-۲. جایگاه دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

بنیان سیاست خارجی جمهوری اسلامی براساس آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی استوار است و مبنای بسیاری از کنش‌های سیاست خارجی را شکل می‌دهد. به عبارتی، اهداف و منافع سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر بنیان آرمان‌های دینی و ارزش‌های اسلامی بنا شده است. ج.ا. ایران تلاش دارد تا با ابتنا بر اصول و ارزش‌های اسلامی-انقلابی خود سایر ملت‌ها و کشورها را به خود جذب کند و افکار عمومی جهانیان،

به‌ویژه ملت‌های محروم و مستضعف، را تحت تأثیر قرار دهد. از همین‌رو، دیپلماسی عمومی ایران یکی از عناصر و ابزارهای مهم دستگاه دیپلماسی است که با هدف تأثیرگذاری بر ادراکات، انگاره‌ها، ارزش‌ها، ایدئال‌ها و عقاید سایر ملل عمل می‌کند؛ این اثرگذاری از طریق تبیین و ترویج آموزه‌ها، ارزش‌های اسلامی و انقلابی انجام می‌گیرد (درخشه و غفاری، ۱۳۹۰: ۱۷-۱۸). به‌طور کلی، ابزارهای دیپلماسی عمومی سیاست خارجی جمهوری اسلامی عبارت‌اند از: فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، مردم‌سالاری دینی، پیشرفت‌های علمی و خودکفایی اقتصادی، ایده پردازی و مفهوم‌سازی، دیپلماسی رسانه‌ای (رحمانی، ۱۴۰۲).

۲-۲. جایگاه دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی جمهوری خلق چین

دیپلماسی عمومی یکی از مهم‌ترین جنبه‌های استراتژی خارجی چین در هزاره جدید محسوب می‌شود. تأمین صلح و ثبات جهانی، ارائه تصویر جدید و مطلوب از این کشور، و همچنین تغییر ادراکات جهانی مبتنی بر تهدید چین از جمله اهداف مهمی هستند که چین با استفاده از قدرت نرم و دیپلماسی عمومی به دنبال تحقق آن‌ها است (الوند و عسگرخانی، ۱۳۹۳: ۱). رهبران چین به دنبال آنند تا به‌صورت مؤثری از دیپلماسی عمومی در جهت ایجاد یک تصویر مطلوب از خود در جهان با ویژگی‌هایی مانند یک بازیگر قابل اعتماد، همکاری‌طلب، صلح‌جو، بازیگر مسئول و هم‌نوا با جامعه بین‌الملل بهره‌برداری کنند.

اهداف دیپلماسی عمومی چین عبارت‌اند از: ایجاد ادراک یا احساس مطلوب نسبت به آن کشور در دنیای خارج، رد تئوری تهدید چین در جهان، قابل تحسین بودن فرهنگ چین و همچنین نیت خیرخواهانه این کشور. علاوه بر این پکن تلاش دارد تا فهم بهتر واقعیت اجتماعی-اقتصادی داخلی چین را تسهیل نموده و جهان خارج را به پذیرش و حمایت از ظهور چین به‌عنوان یک قدرت بزرگ و صلح‌جو ترغیب نماید. در تحقق این اهداف، چین بر آن است تا با کاربست ابزارهای مختلف فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، دیپلماسی عمومی خود را در سطح جهان توسعه بخشیده و سپس در پرتو آن مسیر حرکت خود را هموار سازد. مهم‌ترین ابزارهای دیپلماسی عمومی چین را می‌توان اعطای کمک‌های مالی و اقتصادی، ترویج فرهنگ و زبان چینی از طریق ایجاد نهادهای کنفوسیوسی، مبادلات آموزشی و علمی، رسانه‌های بین‌المللی، صنعت گردشگری دسته‌بندی کرد.

با توجه به عناصر و کارکردهای ذکر شده برای دیپلماسی عمومی می‌توان گفت که در زمینه روابط بین ایران و چین، با توجه به سابقه طولانی و پایدار تعاملات و تنوع روابط این دو کشور از ظرفیت‌های قابل توجهی در حوزه دیپلماسی عمومی برخوردارند. این ظرفیت‌ها می‌تواند بستر مناسبی برای توسعه همکاری‌های دوجانبه، تقویت منافع مشترک و گسترش روابط استراتژیک، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی دو کشور در آینده فراهم خواهد ساخت.

۳. روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش کیفی با رویکرد توصیفی- تبیینی است و از روش تحلیل محتوای کیفی برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است. تحلیل محتوای کیفی را می‌توان روش پژوهشی برای تفسیر ذهنی محتوای داده‌ها و اصالت و حقیقت آن‌ها از راه فرایندهای طبقه‌بندی، کدگذاری و ترسیم مدل‌های شناخته‌شده دانست. شیوه گردآوری داده‌ها و تحلیل اطلاعات نیز براساس روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قیاسی است. داده‌ها از منابع کتابخانه‌ای، اسنادی (برنامه هفتم توسعه) و اینترنتی جمع‌آوری شده است. جامعه آماری، که مجموعه‌ای از پیام‌های متنی است که با توجه به ماهیت سؤال یا اهداف تعریف می‌شود، شامل کتاب‌ها، مقالات، اظهارات و بیانات مقامات و همچنین سایت‌های اطلاع‌رسانی در رابطه با موضوع پژوهش است. روش نمونه‌گیری نیز هدفمند است تا بتوان با انتخاب واحدهایی (پاراگراف‌ها، عبارات و یا کل یک متن)، اطلاعات غنی در خصوص موضوع پژوهش در اختیار پژوهشگر قرار گیرد. بنابراین، انتخاب نمونه‌ها براساس مرتبط بودن با اهداف و مسئله پژوهش است. بر همین مبنا، واحد تحلیل، که واحدهای اساسی متن هستند، طی فرایند تحلیل محتوا، طبقه‌بندی و کدگذاری شدند. سپس تلاش گردید تا با تحلیل و استنباط، رابطه متغیرها با یکدیگر مشخص گردد و تفسیر نهایی در قالب گزارش ارائه گردد.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. زمینه‌های دیپلماسی عمومی متقابل ایران- چین

سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه ج.ا.ایران، در ۷ سرفصل و ۲۶ بند در مورخه ۲۰ شهریور ۱۴۰۱ توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردید. براساس سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه می‌توان دیپلماسی عمومی را در ابعاد و بخش‌های گوناگون مناسبات و

کشور مورد توجه قرار داد. این مناسبات شامل اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، علمی-آموزشی، سیاسی و سیاست خارجی به صورت ذیل بیان داشت:

۴-۱-۱. حوزه اقتصادی

پیشینه روابط اقتصادی چین و ایران به دوران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی باز می‌گردد. از سال ۲۰۰۱ ایران تمایل بیشتری برای توسعه روابط با چین یافت. در حوزه اقتصادی در بند ۱۰ برنامه اشاره به فعال‌سازی مزیت‌های جغرافیایی-سیاسی گردیده است که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

❖ جاده ابریشم

موقعیت جغرافیایی و تمدنی ایران و قرارگیری در گذرگاه‌های تجاری، در تلافی سه قاره و در میانه تمدن‌های بزرگ موجب گردیده است که مردم ایران همواره با اقوام گوناگون برخورد داشته باشند. از جمله این راه‌های مواصلاتی، جاده ابریشم است. منظر تاریخی یکی از راه‌های مهم در ایجاد و توسعه روابط میان دولت‌های باستانی از شرق آسیا تا اروپا جاده ابریشم بوده است. امروزه در قالب دیپلماسی جدید اتخاذ شده توسط چین، ایده جاده ابریشم جدید مطرح می‌شود. این ایده که تحت عنوان «یک کمربند، یک راه» توسط شی جین پینگ، رئیس‌جمهور چین، در سال ۲۰۱۳ مطرح شد، به منظور پاسخ‌دهی به نیازهای داخلی کشور و همچنین تحقق اهداف خارجی چین ارائه گردید (میرفخرایی، ۱۴۰۲: ۶۴۵).

❖ تجارت دو کشور

تجارت ایران و چین در طول سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۴، از ۵٫۶ میلیارد دلار به ۵۱٫۸ میلیارد دلار افزایش یافت (Green & Roth, 2021, p8). در سال ۲۰۱۶، کل ارزش تجاری ایران به چین ۷۱ درصد به نسبت سال ۲۰۱۴ که کاهش یافته بود، افزایش پیدا کرد. این مازاد تجاری در سال ۲۰۱۵ نیز، در حدود ۱٫۵ میلیارد رشد داشته است؛ اما، این سود مازاد در سال ۲۰۱۷ با فشارها و تحریم‌های آمریکا بر چین و ایران، نسبت به سایر دوره‌ها، به کمترین حد خود یعنی به ۸۴ میلیون دلار رسید (Ghaderi, 2018, p 115). در تعاملات تجاری بین دو کشور، به دلیل تحریم‌های تجاری ایران از سوی آمریکا، حجم صادرات ایران به چین در سال ۲۰۱۹ به ۱۳٫۴۳ میلیارد دلار رسید که در مقایسه با سال‌های گذشته ۳۶/۳ درصد تنزل پیدا کرد؛ اما در مقابل صادرات چین به ایران ۹/۵۹ میلیارد دلار افزایش داشت. در حقیقت سهم ایران در تجارت بین‌المللی چین از

مجموع تجارت خارجی این کشور، به حدود ۵ درصد می‌رسد. تجارت خارجی چین در سال ۲۰۱۹ به حدود ۴/۵۷۶ تریلیون دلار رسید. باین‌حال، از سال ۲۰۱۸ به بعد با شدت تحریم‌های بین‌المللی آمریکا علیه ایران، چین بزرگ‌ترین خریدار نفت ایران شده است بر طبق آمار منتشر شده از سوی گمرک چین نیز مبادلات تجاری این کشور با ایران در ۱۰ سال اخیر را می‌توان در جدول زیر ترسیم داشت

جدول ۱: تجارت ایران و چین ۲۰۱۵-۲۰۲۵

سال	صادرات ایران (میلیارد دلار)	واردات ایران (میلیارد دلار)	مجموع صادرات-واردات (میلیارد دلار)
۲۰۱۵	۱۶	۱۷/۷	۳۳/۸
۲۰۱۶	۱۴/۸	۱۶/۴	۳۱/۲
۲۰۱۷	۱۸/۵	۱۸/۵	۳۷/۱
۲۰۱۸	۲۱/۱	۱۳/۹	۳۵
۲۰۱۹	۱۳/۴	۹/۵	۲۳
۲۰۲۰	۶/۴	۸/۴	۱۴/۹
۲۰۲۱	۶/۵	۸	۱۴/۵
۲۰۲۲	۶/۳	۹/۲	۱۵/۶
۲۰۲۳	۶/۵	۱۰	۱۴/۶
۲۰۲۴	۳/۹	۸	۱۲
۲۰۲۵	۱/۹	۶/۳	۵/۶

Source: stats.customs.gov.cn/indexEn

❖ سرمایه‌گذاری در امور زیربنایی ایران

چین با انعقاد تفاهم‌نامه ۲۵ ساله با ایران به دنبال ادغام ایران به درون مسیرهای تجاری ابتکار کمربند-جاده، سرمایه‌گذاری در استخراج نفت و گاز، ساخت زیرساخت‌ها به دنبال اتصال مسیر کمربند-جاده به ترکیه و افزایش همکاری‌های نظامی و اطلاعاتی به دنبال مقابله با تروریسم و جدایی‌طلبی خواهد بود شرکت‌ها و کمپانی‌های چینی از طریق مدرن کردن زیرساخت‌های حمل‌ونقل ایران و سرمایه‌گذاری در این بخش به‌ویژه زیرساخت‌های ریلی، چین مجموع ۲۸۰ میلیارد دلار در صنعت نفت و گاز ایران و بخش پتروشیمی سرمایه‌گذاری کرد، همچنین ۱۲۰ میلیارد دلار در صنعت حمل‌ونقل ایران و زیرساخت‌های آن موافقت کرد (Weinstein, 2019, p 215). انعقاد تفاهم‌نامه راهبردی چین-ایران در سال ۲۰۲۱ باعث شد رابطه محدود بین دو کشور به یک

مشارکت راهبردی جامع تبدیل گردد که براساس این تفاهم چین در ۲۵ سال آینده حدود ۴۰۰ میلیارد دلار در ایران سرمایه‌گذاری خواهد کرد (Hussain et al,2024,p228). در جدول زیر حجم سرمایه‌گذاری مستقیم چین در ایران را می‌توان ملاحظه داشت.

جدول ۲: سرمایه‌گذاری مستقیم چین در ایران ۲۰۰۴-۲۰۲۰^۱

سال	(USD 10000)
۲۰۰۴	۴۲۹
۲۰۰۵	۴۲۰
۲۰۰۶	۶۴۰
۲۰۰۷	۷۴۵
۲۰۰۸	۲۷۰۲
۲۰۰۹	۱۹۱۲
۲۰۱۰	۱۷۸۶
۲۰۱۱	۷۸۷
۲۰۱۲	۴۱۰
۲۰۱۳	۳۲۵
۲۰۱۴	۳۸۰
۲۰۱۵	۲۴۶
۲۰۱۶	۳۸۲
۲۰۱۷	-
۲۰۱۸	۱۰
۲۰۱۹	-
۲۰۲۰	۹۲

Source:<https://data.stats.gov>

حجم سرمایه‌گذاری در ایران، در نقطه اوج خود ۵ میلیارد در سال ۲۰۱۷ بود و با بازگشت تحریم‌های ثانویه به ۱/۵ میلیارد در سال ۲۰۱۹ رسید. یعنی ۷۰ درصد دچار سقوط شد. سرمایه‌گذاری چینی‌ها در ایران از ۴۶۸ میلیون دلار در سال ۲۰۰۴ به ۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۹ افزایش پیدا کرد. یعنی با رشد ۵۴۱ درصدی همراه بوده است که بیشتر بخش‌های انرژی و مواد خام را شامل می‌شد و در سال ۲۰۲۰ در سطح ۱۴/۹ میلیارد دلار باقی ماند (Green & Roth,2021,p9).

۱. داده‌های آماری موجود تا سال ۲۰۲۰ موجود است و برای سال‌های اخیر اعدادی ذکر نگردیده است.

❖ صادرات نفت خام ایران به چین

چین، یک فاکتور بسیار تأثیرگذار در تمامی تحریم‌ها علیه ایران بوده است، چون چین بزرگ‌ترین مصرف‌کننده نفت ایران است. در طول سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۶، چین در کاهش حجم کلی صادرات نفت ایران، نقش بسیار سازنده‌ای داشته است؛ چون این کشور خرید نفت از ایران را در حدود ۴۳۵,۰۰۰ بشکه روزانه، نسبت به سال ۲۰۱۱، که روزانه ۶۰۰,۰۰۰ بشکه روزانه وارد می‌کرد، کاهش داد. و این کاهش خرید چین، تأثیر شدیدی را بر کاهش میزان فروش نفت ایران گذاشت. بعد از تعلیق تحریم‌های ایران در سال ۲۰۱۶، چین میزان خرید نفت را از ایران فراتر از سال ۲۰۱۱ برد. تولید و صادرات نفت خام ایران به چین از ۲۰۱۲-۲۰۲۳ بر مبنای گزارش اوپک می‌توان در جدول زیر بیان نمود:

جدول ۳: تولید و صادرات نفت خام ایران به چین از ۲۰۱۲-۲۰۲۴

سال	تولید روزانه (1000b/d)	کل صادرات (1000b/d)	صادرات به چین
۲۰۱۲	۳۷۴۰	۲۱۰۲	۴۴۰
۲۰۱۳	۳۵۷۵	۱۲۱۵	۴۳۱
۲۰۱۴	۳۱۱۷	۱۱۰۹	۵۳۶
۲۰۱۵	۳۱۵۲	۱۰۸۱	۵۳۴
۲۰۱۶	۳۶۵۱	۱۹۲۱	۵۸۱
۲۰۱۷	۳۸۶۷	۲۱۲۵	۵۱۵
۲۰۱۸	۳۵۴۳	۱۸۴۹	۵۸۵
۲۰۱۹	۲۳۶۳	۶۵۱	۲۹۸
۲۰۲۰	۱۹۹۱	۴۰۴	۷۸
۲۰۲۱	۲۳۹۲	۷۶۳	۲۳۰
۲۰۲۲	۲۵۵۴	۹۰۱	۲۷۶
۲۰۲۳	۲۸۵۹	۱۳۲۳	۴۸۶
۲۰۲۴	۳۲۶۰	۱۵۶۶	۱۲۱۰

Source: <https://www.opec.org>

همان‌گونه که جدول بیانگر است ایران با تأمین نفت چین از ۲۵ درصد در سال ۲۰۱۱ در آغاز تحریم‌ها به ۳۶/۷ درصد در سال ۲۰۲۳ رسید. با آغاز تحریم‌های شدید اقتصادی علیه ایران، دسترسی به سرمایه خارجی، تکنولوژی مورد نیاز در جهت ارتقای بخش انرژی ایران را با مشکل مواجه نمود. همین امر باعث شد وابستگی بیشتر ایران

به چین برای واردات نفت و مبارزه با تحریم‌های غربی و عقب‌نشینی شرکت‌های غربی در بخش نفت و گاز ایران بود و باعث شد چین به‌عنوان سرمایه‌گذار مهم در بخش نفت و گاز ایران محسوب گردد (Yacoubian, 2023).

۴-۱-۲. فرهنگی - اجتماعی

در این سرفصل بر تقویت کارایی و اثربخشی رسانه ملی (بند ۱۴)، توسعه صنعت گردشگری و ترویج صنایع‌دستی (بند ۱۷) تأکید شده است.

❖ گفت‌وگوی تمدن‌ها

تمدن‌های بزرگ از جمله ایران (ایرانی-اسلامی) و چینی را می‌توان دارنده دو جزء غیرقابل فصل از یکدیگر دانست که دو روی یک سکه هستند؛ یک روی آن، جهان‌بینی است که در برگرفته نظام‌های فرهنگی، ایدئولوژی یا مذهب و روی دیگر آن نظام‌های اقتصادی و سیاسی است. از این روی، می‌توان براساس روی نخست تمدن‌ها از گفت‌وگوی تمدن‌ها سخن به میان آورد. این ایده بر این دیدگاه است که مسائل و مشکلاتی که طی دوران گذشته انسان‌ها با آن مواجه بودند همگی ناشی از عدم تفاهم میان ملت‌ها بوده است و در شرایط امروزی انسان‌ها می‌توانند از طریق گفت‌وگو و مفاهمه مانع از آغاز منازعه و تکرار مجدد مصائب ناگوار در روابط دولت‌ها شوند. ایده گفت‌وگوی تمدن‌ها از اصل گفت‌وگوی تمدن‌ها، مذاهب، فرهنگ‌ها و ملت‌ها حمایت می‌کند که باعث ایجاد اعتماد متقابل و به‌نوبه خود تأمین و نائل شدن به اهداف سیاست خارجی کشورها می‌شود. کارکردی که برای تمدن‌ها می‌توان متصور گردید به شرح زیر می‌تواند باشد: پذیرش تنوع تمدن‌ها به عبارت دیگر پذیرش موجودیت طرف مقابل؛ تأکید بر زمینه‌های مشترک تمدن‌ها؛ افزایش شناخت و آگاهی نسبت به یکدیگر و کاهش خصومت و دشمنی؛ افزایش اعتماد متقابل و ارتقای دوستی و همبستگی طرفین؛ افزایش قدرت تحمل و نقد؛ عقلایی‌تر شدن تصمیم‌گیری؛ کاهش هزینه‌های سرکوب و بازدارندگی؛ تقویت صلح؛ برجسته‌تر شدن نقش اهل فرهنگ و اندیشه (حاجی‌زاده، ۱۳۸۲: ۲۰-۲۲). در دوران جدید، جمهوری اسلامی با مطرح کردن ایده گفت‌وگوی تمدن‌ها، که به تبع آن سازمان ملل در سال ۲۰۰۱ ایده گفت‌وگوی تمدن‌ها را جهانی اعلام داشت، توانست به جهانیان اعلام نماید که نه تنها تجاوز، خشونت و افراط‌گری را مورد پذیرش قرار نمی‌دهد، بلکه موافق همزیستی و تفاهم براساس تعامل،

گفت‌وگو و تعقل با ارزش‌گذاری بر همه دستاوردهای خوب تمدن‌ها و فرهنگ بشری است (دبیرزاده، ۱۳۸۲: ۲۴۸).

از سوی دیگر، در قوام‌یابی ارزش‌های فرهنگی - سیاسی چین می‌توان به آیین کنفوسیوس اشاره نمود. این آیین بر آموزه‌های تهذیب اخلاقی، اهمیت روابط بین شخصی (ارتباطات سالم و اعتماد آمیز)، احترام به نظم اجتماعی سلسله‌مراتبی، تکریم بزرگان، تلاش برای هماهنگی و اجتناب از منازعه، صلح به‌مثابه ارزش عالی تأکید دارد (قنبرلو، ۱۳۹۳: ۱۲۷-۱۴۰؛ شریعتی و موسوی، ۱۴۰۰). از ابتکارات دولت چین در عرصه دیپلماسی عمومی سیاست ترویج زبان و فرهنگ چینی توسط مؤسسات کنفوسیوسی است. «هان بان» سازمانی دولتی است که وظیفه‌اش تبلیغ و ترویج آموزش زبانی چینی در کشورهای دیگر است. این سازمان در سال ۱۹۸۷ به‌منظور هماهنگ کردن تلاش‌های چین برای ترویج و آموزش زبان و فرهنگ چینی در سراسر جهان تأسیس شد. از سال ۲۰۰۴، هان بان به دانشگاه‌های خارجی به‌منظور تأسیس مراکز مطالعات فرهنگ و زبان چینی (مؤسسات کنفوسیوس) کمک‌های مالی اعطا می‌کند. در سال ۲۰۱۹، ۵۴۸ مؤسسه کنفوسیوس در ۱۵۴ کشور تأسیس شده است. بیشترین فراوانی این مؤسسات در آسیا با ۶۶۶ است (English.hanban.org/node_10971).

❖ مذهبی

سابقه ورود اسلام به چین به قرن اول هجری برمی‌گردد. ترویج و گسترش اسلام توسط بازرگانی ایرانی و عمدتاً از طریق جاده ابریشم صورت گرفته است. از بین ۵۶ قوم موجود در چین، حدود دو قوم مسلمان است. در چین ۳۴ هزار مسجد وجود دارد که قدمت برخی از آن‌ها به ۱۲۰۰ سال برمی‌گردد (www.ircafa.ir). همچنین با وجود جمعیتی بالغ بر ۴۰ میلیون مسلمان در چین که بیشتر آن‌ها در استان‌های سین کیانگ (شین جیانگ)، گانسو، نینگشیا و چینگهای سکونت دارند، زمینه همکاری‌های مذهبی و فرهنگی جمهوری اسلامی با این جمعیت فراهم می‌آید. در واقع، فرهنگ اسلامی، به‌عنوان یک نظام ارزش‌ها و هنجارهای مشترک، میان ایران و برخی از جوامع دیگر حضور ملموسی دارد. این فرهنگ، زمینه مناسبی را جهت همبستگی، درک متقابل و هم‌سویی با اهداف و منویات ایران فراهم می‌کند. یکی از مهم‌ترین و برجسته‌ترین رویکردهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی، «معنویت‌گرایی» و «مردم‌محوری» است که این دو عامل به‌طور هم‌زمان در برنامه‌ها و اقدامات کشور تجلی یافته‌اند. در حقیقت، سرشت اسلامی و انقلابی جمهوری اسلامی در لابه‌لای تمامی

سیاست‌ها و رفتارهای آن جاری است و این ویژگی‌ها، پایه اصلی و محور اصلی سیاست خارجی این کشور را شکل می‌دهد (درخشه و غفاری، ۱۳۹۰: ۲۴).

❖ گردشگری

اولین پیام صنعت گردشگری، امنیت و صلح‌جویی در سیاست خارجی است. چین به‌عنوان بزرگ‌ترین کشور حوزه آسیا-پاسیفیک و عضو فعال سازمان سفر آسیا-پاسیفیک، به یکی از مقاصد اصلی توریستی بین‌المللی تبدیل شده است. طی سال‌های اخیر، گردشگری و توریسم به صنعت راهبردی و مهم در توسعه چین تبدیل شده است و یکی از مهم‌ترین اهداف نسل پنجم رهبران چین، تبدیل چین به مقصد نخست گردشگری بین‌المللی است. بر همین اساس، می‌توان به گزارش سازمان گردشگری جهانی اشاره نمود که نشان می‌دهد چین از سال ۲۰۱۰-۲۰۲۲ در جایگاه پنجم جهان در شاخص‌های زیر قرار می‌گیرد: شاخص «ورودی‌ها»^۱ در سال ۲۰۲۲ با ۲۵/۵ میلیون نفر، «دریافتی‌ها»^۲ در سال ۲۰۲۳ با ۲۴/۸ میلیارد دلار، «مخارج»^۳ در سال ۲۰۲۲ با ۱۹۶/۵ میلیارد دلار (<https://www.unwto.org>).

در برنامه همکاری‌های جامع ایران-چین در زمینه گردشگری می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: ضمیمه ۲، بند (ه) جز ۳: همکاری در زمینه گردشگری و میراث فرهنگی؛ ضمیمه ۳، بند (الف) جز ۴: همکاری در صنعت گردشگری با تمرکز بر: تسهیل جذب گردشگران از دو کشور؛ بخش (ب) میان‌مدت و بلندمدت: جز ۱۷: مشارکت و سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری و توسعه گردشگری در مسیر جاده ابریشم. علاوه بر این، می‌توان به فعال نمودن آژانس‌های جهانگردی و توریستی جهت تقویت و گسترش تورهای جهانگردی بین دو کشور که در سال ۱۳۷۹ با سفر رئیس‌جمهور وقت ایران به چین انعقاد گردید و قرار دادن دو کشور به‌عنوان مقاصد جهانگردی اشاره داشت. براساس آمار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در سال ۱۴۰۱ تعداد گردشگران ورودی به کشور ۴۲۳۰۵۶۸ نفر بوده است. از این بین، میزان گردشگران چینی ۸۸۳۴ نفر یعنی حدود ۰/۲۱ درصد حجم کل گردشگران خارجی بوده‌اند (سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۴۰۱: ۴-۲۶).

-
1. Arrivals
  2. Receipts
  3. Expenditure

❖ ترجمه و معرفی مجموعه شاهکارهای ادبی ایران

شامل شاهنامه، مثنوی، دیوان حافظ، گلستان و بوستان سعدی، رباعیات خیام و اشعار رودکی.

❖ برگزاری و یا مشارکت در نمایشگاه‌های فرهنگی، هنری و همایش‌ها

در برنامه همکاری‌های جامع ایران-چین در زمینه فرهنگی می‌توان به: «بند الف، جز ۴: شماره ۱۲. برپایی نمایشگاه ... بازارهای صنایع دستی؛ شماره ۱۳. برگزاری منظم جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های فرهنگی دو کشور با بهره‌گیری از ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد و تقویت انجمن‌های دولتی چین-ایران» اشاره نمود. به استناد گزارش وزارت میراث فرهنگی، جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۸ در برنامه‌های متنوعی در چین حضور و مشارکت داشته است که در جدول زیر می‌توان آن‌ها را بیان نمود:

جدول ۴: حضور و مشارکت در نمایشگاه‌ها و رویدادهای خارجی (سالنامه آماری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ۱۴۰۱: ۱۳۹-۱۴۰)

سال	تعداد هنرمند مشارکت‌کننده	مقصد	نام رویداد
۱۳۹۰	۹	چین-پکن	نمایشگاه صنایع دستی
	۱	چین	نمایشگاه سراسری گردشگری چین
	۱۲	چین-پکن	برنامه‌ریزی، هماهنگی و اعزام هیئت تجاری متشکل از نمایندگان بخش‌های غیردولتی و دولتی با همکاری سازمان توسعه تجارت
۱۳۹۵	۵	چین	نمایشگاه صنایع دستی شنزن
	۲	چین	نمایشگاه صنایع دستی کونمینگ
۱۳۹۶	۲	چین	نمایشگاه بین‌المللی صادرات و واردات کونمینگ
	۱	چین	نمایشگاه بین‌المللی کتاب پکن
۱۳۹۶	۲	چین	نمایشگاه مواد غذایی شانگهای
	۱	چین	نمایشگاه جاده ابریشم-شانگهای
۱۳۹۷	۶	چین	نمایشگاه صنایع دستی شیان
۱۳۹۸	۲	چین	نمایشگاه بین‌المللی گردشگری نانجینگ
	۱	چین	نمایشگاه بین‌المللی صنایع کوچک گوانجو

از جمله اقدامات دیگر در این عرصه برگزاری متقابل هفته‌های فیلم ایران و چین، نمایشگاه‌های صنایع دستی و هنرهای سنتی در سال‌های مختلف از ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴. به‌منظور افزایش تعاملات فرهنگی و افزایش آگاهی کشورها نسبت به فرهنگ، تمدن و آداب و رسوم یکدیگر، دو کشور ایران و چین هفته فیلم مستند را از پنج‌شنبه ۱۱ اردیبهشت تا دوشنبه ۱۵ اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۴ برگزار می‌کنند (خبرگزاری سیما، ۱۴۰۴).

۳-۱-۴. علمی-آموزشی

در این بخش بر افزایش شتاب پیشرفت و نوآوری علمی و فناوری و روزآمدسازی و ارتقای نظام آموزشی و پژوهشی کشور اشاره گردیده است (بند ۲۰).

❖ آموزش زبان رسمی دو کشور

بدون وجود زبان مشترک، استمرار فرهنگی دشوار است و جامعه‌پذیری فرهنگی به نسل‌های بعدی انجام نخواهد شد؛ بنابراین، زبان هم از یک طرف محصول فرهنگ است و هم خالق آن. از این جهت، یکی از مهم‌ترین روش‌های گفت‌وگو و تفاهم، اقناع و جذب دیگران زبان مشترک است که پایه‌گذار دیپلماسی عمومی و تعامل سازنده میان ملت‌ها است. در همین راستا، برنامه‌ای مهم در چین با عنوان «زبان قدرتمند یک ملت و ملتی با زبان قوی» در جولای ۲۰۰۴ منتشر شد. در این برنامه، چینی‌ها بر اهمیت داشتن زبان قوی به‌عنوان شاخص قدرت کشور تأکید کردند. از جمله اقدامات مشترک ایران و چین در این زمینه، ترویج آموزش زبان فارسی و چینی، پشتیبانی از کرسی‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی و چینی در دانشگاه‌های دو کشور و تأمین نیازهای فرهنگی مرتبط با آن است که به تقویت تعاملات فرهنگی و توسعه روابط دیپلماتیک کمک می‌کند. در همین راستا در برنامه همکاری‌های جامع ایران-چین در زمینه زبان دو کشور در بند (الف) جز ۴، شماره ۵: حمایت از کرسی‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی و چینی در دانشگاه‌ها چنین اشاره شده است.

در همین زمینه، دکتر جینبائو رئیس دانشگاه مطالعات بین‌الملل در امضا تفاهم‌نامه با بنیاد سعدی در ایران بیان می‌دارد: این دانشگاه، دانشگاهی بین‌المللی است و قصد داریم براساس «سیاست یک جاده یک کمربند» که سیاست رسمی دولت چین است، زبان‌هایی را که در مسیر این جاده باستانی قرار دارند، مانند زبان فارسی، ترکی، هندی و ... را در دانشگاه آموزش دهیم (<https://fa.beijing.icro.ir>).

همچنین می‌توان به راه‌اندازی کرسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های معتبر چین مانند دانشگاه مطالعات خارجی پکن اشاره نمود. اکنون در چین ۱۱ کرسی زبان فارسی در دانشگاه‌های مختلف این کشور فعال‌اند و تاکنون بیش از پانصد دانشجوی در مقاطع مختلف تربیت‌کرده و اکنون در بخش‌های آموزش، پژوهش، تجارت، اطلاع‌رسانی، گردشگری، امور دیپلماتیک مشغول به کار هستند (پایگاه تخصصی جامعه و فرهنگ، ۶ مهر ۱۴۰۴). فعالیت شایان ذکر دیگر مربوط به مرکز پژوهشی مشترک دانشگاه تهران و مؤسسه کنفوسیوس است. مرکز پژوهشی مشترک دانشگاه تهران و مؤسسه کنفوسیوس بر پایه قرارداد فی‌مابین دانشگاه تهران و دفتر مرکزی مؤسسه کنفوسیوس، با هدف کلی توسعه پژوهش در زمینه‌های افزایش شناخت از کشور چین با محوریت زبان و ادبیات، مطالعات در حوزه فرهنگی، علوم انسانی و چین‌شناسی با همکاری دانشگاه یونان و بهره‌گیری از توانایی‌ها و امکانات دانشگاه در اسفندماه سال ۱۳۹۸ تأسیس گردیده است.

❖ ارتباطات علمی

از ابزارهای دیپلماسی عمومی چین، اعطای بورسیه‌های تحصیلی به دانشجویان و دانش‌آموزان خارجی در راستای گسترش دامنه نفوذ فرهنگی این کشور است. ارائه کمک‌هایی نظیر کمک‌هزینه تحصیلی برای دانش‌آموزان جهان به‌ویژه مناطق درحال توسعه و آزادکردن ویزای سیاسی برای دانشجویان خارجی نمونه تلاش چین برای استفاده از این ابزار است. در برنامه همکاری‌های جامع ایران-چین در زمینه علمی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: جزء ۵ از بند دوم مأموریت: گسترش همکاری‌ها بین دانشگاه‌ها، بخش‌های فناوری و علمی؛ بند (ب) جزء ۳: انجام تحقیقات مشترک توسط دانشگاه‌های دو کشور و توسعه همکاری با شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ؛ ضمیمه ۳: بند (الف) جزء ۴: شماره ۱: اعطای بورس تحصیلی دولتی متقابل، تبادل استاد و دانشجو، انجام تحقیقات مشترک بین دانشگاه‌های دو کشور؛ شماره ۴: ایجاد انجمن روسای دانشگاه‌های بزرگ؛ جزء ۷: شماره ۱: تقویت همکاری در حوزه تحقیقات و انتقال فناوری سلامت، آموزش سلامت و همکاری دانشکده‌های پزشکی؛ بخش (ب) میان‌مدت و بلندمدت: بند ۱۸: تقویت تبادلات و همکاری‌های تحقیقاتی، آموزشی، برگزاری رویدادهای فنی، نمایشگاه‌ها آثار فرهنگی، تبادلات فرهنگی.

۱. تأسیس مراکز ایران‌شناسی در دانشگاه‌های مطالعات خارجی شانگهای، یونان

و شیان و امضای یادداشت تفاهم با دانشگاه یونان و شیان؛

۲. اعزام دانشجویان: شناسایی، معرفی و اعزام افراد مایل به تحصیل در ایران در مرکز جهانی علوم اسلامی قم و دانشگاه بین‌المللی امام خمینی قزوین و سایر مراکز و دانشگاه‌های داخل ایران که با هدف گسترش فرهنگ چینی و همچنین زبان چینی است؛ ایران نیز با اعزام دانشجویان درصدد معرفی و گسترش فرهنگ غنی ایرانی-اسلامی، صلح‌طلب بودن و گسترش زبان فارسی جهت برقراری ارتباط با مردم چین است.

۳. ارتباط با مجامع علمی و دانشگاهی چین و برقراری رابطه آنان با مجامع علمی و دانشگاهی ایران از جمله امضای قرارداد همکاری بین دانشگاه‌های فردوسی و علوم اسلامی رضوی مشهد با دانشگاه یونن؛ دانشگاه سین کیانگ با دانشگاه شیراز؛ دانشگاه تیشن جین با دانشگاه تهران؛ دانشگاه مطالعات خارجی شانگهای با دانشگاه فردوسی مشهد؛ دانشگاه بیجینگ و دانشگاه تهران؛ علم و صنعت تهران با جیانوتنگ پکن؛ دانشگاه مازندران و یونن در سال ۱۴۰۲؛ امضای تفاهم‌نامه بین وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی با دانشگاه‌های نانجینگ و چین در سال ۱۴۰۱ (سالنامه آماری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی، ۱۴۰۱)

۴-۱-۴. سیاسی و سیاست خارجی

در سرفصل سیاسی بر کنشگری فعال در دیپلماسی رسمی و عمومی (بند ۲۱) و تقویت رویکرد اقتصادمحور در سیاست خارجی (بند ۲۲) مورد توجه قرار گرفته است.

❖ دیپلماسی شهری یا خواهرخواندگی شهرها

دیپلماسی شهری، که به‌عنوان شاخه‌ای نوین و در حال رشد از دیپلماسی عمومی شناخته می‌شود، نقش مهمی در عصر جهانی‌شدن ایفا می‌کند. این نوع دیپلماسی بر تعامل و همکاری شهرها از طریق بازیگران شهری، به‌ویژه شهرداری‌ها، تمرکز دارد و بدین‌وسیله، شهرها به‌عنوان نهادهای مؤثر در ارتباطات بین‌المللی وارد عرصه می‌شوند. شهرداری‌ها در نقش متولیان اصلی دیپلماسی شهری، می‌توانند همانند سایر نهادهای غیردولتی، در راستای کسب منافع ملی و توسعه روابط بین‌المللی نقش‌آفرینی کنند. کارکرد اصلی دیپلماسی عمومی و دیپلماسی شهری بر برقراری روابط بلندمدت با شهروندان و سازمان‌های دولت‌های خارجی است. هدف، فراهم ساختن بستر درک متقابل، شناسایی ارزش‌ها و منافع مشترک و همچنین ایجاد زمینه جهت پذیرش

سیاست‌ها و کنش‌های کشور میزبان است. این نوع دیپلماسی بیش از تمرکز بر تبلیغ سیاست‌های خاص، بر نفوذ در توده‌های مردم کشورهای دیگر و گسترش گفت‌وگو و تبادل نظر میان شهروندان و نهادهای دو کشور تأکید دارد (Acuto, 2013:p.15).

در نتیجه، دیپلماسی شهری می‌تواند نقش مهمی در تقویت روابط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بین‌المللی ایفا کند و به‌عنوان یکی از ابزارهای مؤثر در توسعه دیپلماسی عمومی، فرصت‌هایی برای حل معضلات شهری و توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها فراهم آورد. این رویکرد نوین، بستری است برای ارتقا تعاملات انسانی و نهادهای مدنی در سطوح محلی و بین‌المللی، که در نهایت به تقویت سیاست‌های همسایگی و همکاری‌های منطقه‌ای منجر می‌شود. همچنین، دیپلماسی شهری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای مدیریت شهری کلان‌شهرها برای حضور در عرصه‌های فراملی شناخته می‌شود. یکی از این ابزارها، پیمان خواهرخواندگی است؛ رابطه‌ای دوستانه و هدفمند که جهت تبادل تجربیات، اطلاعات و گسترش روابط شهری، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و فنی میان جوامع شهری مشابه در کشورهای مختلف برقرار می‌گردد (احمدی‌پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۸). در همین ارتباط، برخی از کلان‌شهرهای جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین دارای روابط خواهرخواندگی با یکدیگر هستند که شامل تهران-بیجینگ، تهران-پکن، تبریز-ووهان، مشهد-اورومچی، شیراز-جونگ چینگ، شیراز-نانجینگ، یزد-اورومچی، اصفهان-شیان، اصفهان-گنسو، بندر بوشهر-فوجو، قم-لین شیای، آبادان-کرما است.

۵. چالش‌های پیش‌روی برنامه هفتم در دیپلماسی ایران-چین

در پرتو برنامه هفتم، این چالش‌ها را می‌توان به شرح زیر تحلیل کرد:

۵-۱. چالش‌های ساختاری و کلان

۵-۱-۱. تمرکز بر دیپلماسی دولتی و غفلت از دیپلماسی عمومی

روابط ایران و چین عمدتاً در چهارچوب «دولت-دولت» و متمرکز بر مسائل امنیتی، انرژی و ژئوپلیتیک تعریف شده است. دیپلماسی عمومی به‌عنوان یک رکن مکمل و ضروری، هنوز در سایه این نگاه سنتی قرار دارد. ارتباط با برنامه هفتم در این است که اگر برنامه هفتم صرفاً بر همکاری‌های کلان اقتصادی و فنی-مهندسی تأکید کند و بُعد «ارتباطات مردمی» و «تصویرسازی متقابل» را نادیده بگیرد، این چالش تشدید خواهد شد.

۱-۲. عدم تقارن در نگاه به روابط

از نگاه بسیاری از نخبگان و مردم ایران، چین یک «شریک اقتصادی ضروری» اما گاهی «بازیگری فرصت‌طلب» تصویر می‌شود (مثلاً در مسائل مربوط به کیفیت کالاها یا اجرای پروژه‌ها). در مقابل، برای جامعه چین، ایران اغلب یک بازار و منبع انرژی در بستر پیچیده ژئوپلیتیک خاورمیانه است. نه یک مقصد فرهنگی یا علمی جذاب. این عدم تقارن، ایجاد یک دیپلماسی عمومی دوسویه و پایدار را دشوار می‌کند.

۲-۵. چالش‌های ژئوپلیتیک و فشارهای خارجی

تحریم‌های آمریکا علیه ایران، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم، هرگونه فعالیت اقتصادی، بانکی، علمی و فرهنگی بین دو کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد. شرکت‌ها، دانشگاه‌ها و نهادهای فرهنگی چینی اغلب به دلیل ترس از «تحریم ثانویه» از مشارکت عمیق با ایران خودداری می‌کنند. این امر بزرگ‌ترین مانع عینی در مسیر تمامی اشکال دیپلماسی عمومی است.

۳-۵. چالش‌های اجرایی و عملیاتی

۱-۳-۵. محدودیت‌های ارتباطی و رسانه‌ای

❖ فیلترینگ و فضای مجازی

دسترسی محدود به پلتفرم‌های جهانی ارتباطی و رسانه‌های اجتماعی در ایران (مانند ویجت، ویبو و سایر پلتفرم‌های چینی که در دنیا رایج هستند)، مانع از شکل‌گیری ارتباط مستقیم و ارگانیک بین مردم دو کشور می‌شود.

❖ ضعف در روایت‌سازی

ایران نتوانسته است روایت جذاب و مؤثری از فرهنگ، تمدن و دستاوردهای خود در رسانه‌ها و فضای عمومی چین ارائه دهد. در مقابل، روایت غربی اغلب مسلط است.

۴-۵. موانع زبانی و فرهنگی

تعداد مترجمان مسلط به زبان چینی و فارسی که بتوانند نه تنها زبان، بلکه بستر فرهنگی و ظرایف آن را درک کنند، بسیار محدود است. از سوی دیگر عدم آشنایی

کافی نخبگان دو کشور با تاریخ، ادبیات، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی یکدیگر، باعث سوءتفاهم و کاهش اعتماد در همکاری‌های عمیق‌تر می‌شود.

۵-۵. چالش در حوزه گردشگری

زیرساخت‌های گردشگری ایران (مانند هتل‌ها، سیستم حمل‌ونقل و علائم راهنمای به زبان چینی) برای جذب انبوه گردشگران چینی توسعه نیافته است. از طرف دیگر روادید برای اتباع دو کشور همچنان یک فرایند پیچیده و زمان‌بر است. برنامه هفتم اگر بر «توسعه زیرساخت‌های گردشگری» و «تسهیل روادید برای گردشگران چینی» تأکید مشخصی نداشته باشد، این فرصت عظیم دیپلماسی عمومی از دست خواهد رفت.

۵-۶. موانع همکاری‌های علمی-آموزشی

به رسمیت شناخته شدن مدارک دانشگاهی دو کشور، پرداخت شهریه‌ها به دلیل تحریم‌های بانکی، و جابجایی اساتید و دانشجویان با مشکلات اداری و مالی مواجه است. اگر برنامه هفتم «بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها» و «توسعه بورسیه‌های مشترک» را در اولویت قرار ندهد، این شکاف دانشی ادامه خواهد یافت.

۵-۷. چالش‌های اقتصادی-اجتماعی

۵-۷-۱. تصویر منفی از همکاری‌های اقتصادی

برخی از پروژه‌های چینی در ایران (مانند برخی قراردادهای نفتی یا راه‌سازی) با انتقاداتی از بابت کیفیت کار، استخدام نیروی کار محلی و مسائل زیست‌محیطی روبه‌رو شده‌اند. این مسائل، «برند چین» را در اذهان عمومی ایران خدشه‌دار می‌کند و دیپلماسی عمومی را تحت تأثیر منفی قرار می‌دهد.

۵-۷-۲. فقدان نقش‌آفرینی بخش خصوصی و «NGO» ها

دیپلماسی عمومی موفق، نیازمند مشارکت فعال نهادهای غیردولتی، انجمن‌های تخصصی، کسب‌وکارهای نوآور و هنرمندان است. در ایران، این نهادها عمدتاً ضعیف هستند یا فضای مانور کمی برای فعالیت بین‌المللی مستقل دارند.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

امروزه قدرت نرم به عنصری جذاب برای همه کشورها در تعاملات بین‌المللی تبدیل شده است و کنشگران عرصه بین‌المللی خواستار آن هستند که با کاربست قدرت نرم در مناسبات خود، بتوانند اعتبار و نفوذ خود را ارتقا دهند. کشورهایی که از ابزارهای قدرت نرم متنوع‌تری بهره می‌برند، از امکان اثرگذاری بیشتری در سطح تعاملات دو یا چندجانبه برخوردار خواهند بود. بنابراین از قدرت نرم به‌عنوان یکی از منابع ظرفیتی کشورها جهت متقاعدسازی و همراه‌سازی دیگر کشورها در راستای تحقق اهداف سیاست خارجی استفاده می‌گردد. در حقیقت، با کاربست قدرت نرم، کشورها با کمترین هزینه‌ای، از طریق تقویت جذابیت، تحقق اهداف اصلی خود در عرصه بین‌المللی را امکان‌پذیر می‌کنند. در همین ارتباط، با تغییر شیوه دیپلماسی از دیپلماسی رسمی دولت-دولت به سمت مردم-مردم یا دیپلماسی عمومی شاهد اهمیت یافتن نقش شهروندان، انجمن‌ها، سازمان‌های مردمی کشورها در برقراری ارتباطات خارجی و تأمین منافع ملی کشورها هستیم. دیپلماسی عمومی با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در کشورها می‌تواند زمینه‌های تحقق اهداف و منافع ملی کشورها را با هزینه کمتری محقق سازد. تحقق دیپلماسی عمومی بین ایران و چین نیازمند یک تحول نگرشی از «روابط دولتی محض» به «روابط جامعه‌محور» است. برنامه هفتم توسعه جمهوری اسلامی ایران در یک تقاطع حساس قرار دارد. اگر این برنامه بتواند نگاهی آینده‌نگر، دیپلماسی عمومی را به‌عنوان یک ضرورت راهبردی و نه یک فعالیت تشریفاتی ببیند و برای رفع موانع اجرایی آن برنامه‌ریزی عملیاتی کند، می‌تواند روابط ایران و چین را از سطح «همکاری تاکتیکی» به «مشارکت راهبردی همه‌جانبه و پایدار» ارتقا دهد. در غیر این صورت، این رابطه همچنان در برابر نوسانات سیاسی و چالش‌های تصویرسازی آسیب‌پذیر خواهد بود.

در همین راستا، شهروندان دو کشور ایران و چین به دلیل سابقه طولانی روابط با یکدیگر، دارای ذهنیت مثبتی از هم هستند که این امر زمینه‌های کاربست دیپلماسی عمومی متقابل این دو کشور را برای گسترش مناسبات دوجانبه را فراهم کرده است. در این زمینه، می‌توان به گفت‌وگوی دو تمدن ایرانی-اسلامی و کنفوسیوسی، همکاری در قالب جاده تاریخی ابریشم، همکاری‌های علمی و دانشگاهی نظیر تأسیس مراکز ایران‌شناسی و چین‌شناسی در کشورهای یکدیگر برای شناخت بیشتر شهروندان دو کشور، اعزام دانشجویان و انجام پژوهش‌های تحقیقاتی مشترک، استفاده از ظرفیت‌های دیپلماسی شهری و همچنین اقدامات فرهنگی نظیر برگزاری فستیوال‌های فرهنگی،

چاپ و نشر کتاب و اقدامات رسانه‌ای دو کشور اشاره نمود. تعاملات فوق‌ضمن تقویت و گسترش مبادلات بین ایران و چین، هم‌زمان می‌تواند منافع خاص هر یک از دو کشور را تأمین کرده و نهایتاً زمینه‌های گسترش همکاری و تقویت روابط آن‌ها را در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی فراهم سازد.

با توجه به سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، می‌توان پیشنهادهای سیاستی ذیل را در حوزه‌های دیپلماسی عمومی جهت تقویت روابط متقابل ایران و چین اشاره نمود:

۱. تجاری-اقتصادی: براساس برنامه هفتم توسعه، ایران به دنبال تنوع بخشیدن به شرکای تجاری و افزایش صادرات غیرنفتی است. با توجه به زمینه‌های گوناگون متقابل تجاری ایران و چین و اهمیت ترانزیتی ایران به‌عنوان شاهراه بین‌المللی برای صادرات کالاهای چینی و تعامل سازنده و مطلوب دو کشور در این زمینه، همراه با رفع نگرانی‌ها و موانع بوروکراتیک، می‌تواند در تقویت مناسبات دوجانبه تأثیرگذار باشد. البته این امر از یکسو مستلزم ایجاد ثبات در داخل و عادی‌سازی روابط ایران با جامعه بین‌المللی به‌ویژه غرب است که چین روابط گسترده‌ای با آن دارد و تحریم‌های آن‌ها نیز موانعی در توسعه مناسبات تجاری-اقتصادی این کشور با ایران ایجاد کرده است. با این حال، قدرت فنی و تکنولوژیک، تجربیات تجاری و همچنین توان سرمایه‌گذاری بالای چین می‌تواند زمینه‌ساز تقویت مناسبات تجاری-اقتصادی دو کشور باشد.

۲. حوزه فرهنگی: در حوزه فرهنگی تأکید بر تعامل تمدنی باید در دستور کار قرار گیرد. تمدن‌ها در عین حال این‌که متمایز از یکدیگرند، با این حال متشکل از ارزش‌های مشترکی هستند که می‌تواند مبنای تعامل فرهنگی قرار گیرد. در این ارتباط، ارزش‌های مشترک تمدن‌های اسلامی و کنفوسیوسی نظیر تأکید بر اخلاقیات، احترام متقابل، پرهیز از منازعه و جنگ و تأکید بر صلح می‌تواند زمینه‌های توسعه مناسبات فرهنگی و حتی منطقه‌ای را بین تهران و پکن تقویت نماید. در این ارتباط، تأسیس مراکز فرهنگی و زبان چینی در ایران و بالعکس می‌تواند در تقویت مراودات فرهنگی بسیار نقش‌آفرین باشد. با توجه به حساسیت چین به مسئله مذهب و اسلام‌گرایی در چین، به‌ویژه در استان‌هایی که داعیه خودمختاری دارند، پیشنهاد می‌گردد سیاست‌گذاری‌ها در این زمینه بسیار هوشمندانه و محتاطانه انجام گیرد تا خللی در روابط فرهنگی-تمدنی دو کشور ایجاد ننماید. هم‌زمان نیز، ترجمه و معرفی مجموعه شاهکارهای ادبی دو کشور،

برگزاری نمایشگاه‌های فرهنگی، هنری و سینمایی مشترک و جشنواره‌های فصلی یا موضوعی برای تقویت شناخت متقابل و توسعه تبادلات فرهنگی باید در دستور کار دو کشور قرار گیرد.

۳. گردشگری: با توجه به اهتمام و تأکید رهبران ایران و چین بر توسعه بخش گردشگری در اسناد ملی، این بخش به‌عنوان بخش نرم سیاست باید مورد توجه جدی قرار گیرد. با توجه به انبوه گردشگران چینی و تمایل آن‌ها برای بازدید از امکان تاریخی، پیشنهاد می‌گردد تا مسیر حضور گردشگران چینی در ایران از طریق اقداماتی نظیر حذف ویزا یا تسهیل در ارائه آن فراهم گردد. با توجه به ظرفیت‌های تمدنی-تاریخی ایران و چین، به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین و درعین‌حال آسان‌ترین بسترهای همکاری و توسعه تعاملات دو کشور در زمینه گردشگری و توریسم باشد. پیوند فرهنگی دو کشور خود بستری برای توسعه دیگر جنبه‌های روابط است. مشارکت و سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری یکی از زمینه‌های همکاری دوجانبه است.

۴. همکاری‌های رسانه‌ای و دیجیتال: با توجه به نقش رسانه‌ها در دیپلماسی عمومی، برنامه هفتم توسعه از تقویت رسانه‌های بین‌المللی حمایت می‌کند. در این زمینه، ایران و چین می‌توانند در حوزه تولید محتوای مشترک برای مقابله با روایت‌های غربی، توسعه پلتفرم‌های دیجیتال مشترک در حوزه‌های خبری، آموزشی و فرهنگی و تبادل تجربیات در زمینه مدیریت فضای مجازی و مقابله با تحریم‌های رسانه‌ای با یکدیگر همکاری کنند. علاوه بر آن رسانه‌های داخلی ایران می‌توانند برنامه‌ها و مستندات گوناگونی در رابطه با تاریخ و فرهنگ چین و پیوندهای تاریخی دو کشور تهیه کنند و همچنین توانمندی‌های گوناگون چین را در حوزه‌های مختلف برای آشنایی افکار عمومی ایران به تصویر بکشند؛ این امر خود می‌تواند مقوم سیاست نگاه به شرق ایران و تقویت‌کننده همکاری‌ها در چهارچوب قرارداد ۲۵ ساله میان دو کشور باشد.

۵. همکاری‌های آموزشی: در حوزه آموزشی مقوله یادگیری زبان بسیار مهم است. با توجه به رشد روزافزون جایگاه علمی و فناورانه چین، توصیه می‌گردد در آموزش زبان چینی توجه و اهتمام جدی انجام گیرد. همچنین، اعطای بورسیه‌های تحصیلی دولتی به دانشجویان دو کشور و آزادکردن ویزا برای آن‌ها باید در دستور کار قرار گیرد. گسترش همکاری‌های بین دانشگاه‌ها و بخش‌های فناوری و علمی در حوزه‌هایی نظیر هوش مصنوعی، نانو و زیست‌فناوری؛ انجام تحقیقات مشترک

توسط دانشگاه‌های دو کشور و توسعه همکاری با شرکت‌های دانش‌بنیان و پارک‌های فناوری دو کشور و توسعه استارت‌آپ‌ها و ایجاد انجمن رؤسای دانشگاه‌های بزرگ نیز باید مورد توجه جدی قرار گیرد.

۶. دیپلماسی شهری و استانی: دیپلماسی شهری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای مدیریت شهری کلان‌شهرها برای ورود به عرصه‌های فراملی شناخته می‌شود. با توجه به تأکید برنامه هفتم بر توسعه روابط بین شهرها و استان‌های ایران با کشورهای دیگر، ایجاد شهرهای خواهرخوانده بین کلان‌شهرهای ایران و چین می‌تواند در دستور کار قرار گیرد. خواهرخواندگی با ایجاد روابط دوستانه و هدفمند برای تبادل اطلاعات و تجربیات گوناگون میان یک جامعه با جامعه شهری مشابه خارجی زمینه مناسب را برای توسعه مناسبات متقابل فراهم خواهد کرد. علاوه بر این، همکاری‌های منطقه‌ای بین استان‌های مرزی و اقتصادی دو کشور (مانند همکاری استان‌های شرقی ایران با مناطق غربی چین) نیز یکی از ظرفیت‌هایی است که می‌تواند در توسعه مناسبات ایران و چین در قالب دیپلماسی عمومی مؤثر باشد.

References

- Acuto, M. (2013). *Global Cities, Governance and Diplomacy: the Urban Link*. Routledge.
- Adami, A., & Bakhshi, R. (2023). *Irans Position in the Belt and Road Initiative as China s Soft Power Policy*. *Soft Power Studies*, 13(32),209-230. Doi:20.1001.1.23225580.1402.13.1.9.1 (in persian).
- Ahmadipour, Z.,Ghourchi, M., & Ghaderi Hajat, M. (2012). Explaining the position of urban diplomacy in the development of geopolitical spheres of influence. *Geography and Urban Space Development*,1(1),157-182. (in persian).
- Alayipoor,F., & Kashemian,A. (2021). The Impact of the Economic Components of the Islamic Republic of Iran's Soft Power on the Development of Trade Relations with China. *Soft Power Studies*,12(28),pp57-82. Doi. 20.1001.1.23225580.1401.12.1.8.3 (in persian).
- Alvand,M. S., & Asgarkhani,A. (2014). The Functions of Soft Power in China's Foreign Policy. *Iranian Research Letter of International Politic*,3(1),pp1-25. doi.10.22067/jipr.v3i1.5.43622 (in persian)
- Arghavani Pirsalami,F., & Pirankhou, S. (2017). New Silk Road as a China's Foreign Policy Strategy: Opportunities and Threats for Iran.*Foreign Relation*,9(3),pp7-42.Doi: 20.1001.1.20085419.1396.9.3.1.6 (in persian).
- Arghavani Pirsalami.,F. (2015). China and Iran: foreign policy Strategies and the Challenge of Inclusive Cooperation.*Foreign Relation*,7(3),pp63-92.Doi: 20.1001.1.20085419.1394.7.3.5.6 (in persian)
- Brandt, J,et al, (2012), "Chinese Engagement in Latin America and the Caribbean: Implications for US Foreign Policy."*American University, School of International Service.*, pp.1-32. Available at: <https://www.american.edu/sis/practica/upload/F12-China-Latin-America-and-Challenges-for-USFP.pdf>
- Cultural Counselor of the Islamic Republic of Iran-Beijing (18/09/2019), Meeting of the delegation of Beijing International Studies University with the President of the Saadi Foundation and signing of a memorandum of understanding for joint cooperation. Available at: <https://fa.beijing.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=152&pageid=11642&newsview=740794>
- Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization(2022). *Statistical Yearbook 2022 of the Ministry of Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts*.Available at: https://www.mcth.ir/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?Command=Core_Download&EntryId=509&language=falR&PortalId=0&TabId=261
- Dabirzadeh.,F. (2003). The Impact of the Dialogue of Civilizations on the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran.*Foreign Politic*,17(1),pp238-256(in persian).
- Dadandish,P., & Ahadi,A. (2011). The Position of Public Diplomacy in Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran.*Foreign*

- Relation,1(3),pp143-173.Doi. 20.1001.1.20085419.1390.3.1.5.4 (in persian)
- Darakhsheh,J., & Ghafari,M. (2011). Public Diplomacy of the Islamic Republic of Iran in the Islamic World Opportunities, Actions, Priorities and Achievements. *Culture-Communication Studies*,12(16),pp9-45. Doi. 20.1001.1.20088760.1390.12.16.1.2 (in persian).
  - Dehghani firoz abadi,J., & Firozi,A. (2012). Public Diplomacy of the Islamic Republic During Fundamentalism. *Foreign Relation*,4(2),pp71-109. Doi. 20.1001.1.20085419.1391.4.2.2.0 (in persian).
  - Ghaderi, E. (2018). The Impact of the United States Sanction on Iran's Trade Flows –A Gravity Model Approach. *Middel East Institutest*, 51(2),
  - Ghanbarloo,A. (2014). The Cultural and Ideological Origins of China's Foreign Policy. *Contemporary political quotes*,5(4),pp125-147. (in persian)
  - Green,W., & Roth,Taylor. (2021). China-Iran Relations: A Limited but Enduring Strategic Partnership, U.S.- China Economic and Security Reveiw Commission. Available at: https://www.uscc.gov/sites/default/files/2021-06/China-Iran_Relations.pdf
  - Hajizadeh,M. (2003). The Role of Mass Media in the Dialogue of Civilizations. *Explore letter*,4(5-6),PP15-35(in persian).
  - Harold, S. (2018).China and Iran: Ecinomic, Political and Militar Relations. RAND, Available at: https://www.rand.org/content/ dam/ rand /pubs/occasional_papers/2012/RAND_OP351.sum.pdf.
  - Hussain,M.,Jamali, A.,Nisar, R., & Omar,Abdulfattah(2024). The China–Iran Strategic Deal and CPEC: Navigating the Influence of Pragmatic Balancing in China's Relations with Iran and Pakistan. *Politics & Policy*,52,227-244. DOI: 10.1111/polp.12573
  - Iran-China Comprehensive Cooperation Program (25 Year). Available at: <https://mfa.gov.ir/files/mfa>
  - Iran-China Friendship Association, "Islam in China."Available at: <http://ircfa.ir/%d8%a7%d8%b3%d9%84%d8%a7%d9%85-%d9%88%d9%85%d8%b3%d9%84%d9%85%d8%a7%d9%86%d8%a7%d9%86-%d8%af%d8%b1-%da%86%db%8c%d9%86/>.
  - Leonard, M., Stead, C., & Smewing, C. (2002), *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre.
  - Mirfakhraei, S. H. (2024). Repercussions of the war in Ukraine (2022) on the cross-regional geo-economic situation of the Islamic Republic of Iran: a case study of energy and transit. *Strategy*,Vol32.No.4.pp637-664. Doi. 10.22034/RAHBORD.2024.436644.1639(in persian).
  - National Bureau of Statistical of China(2025).New Statistical Yearbooks.Available at: <https://www.stats.gov.cn/english/Statisticaldata /yearbook>
  - Nye, J .S. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
  - Opec Annual Statistical Bulletin(2023).available at: https://www.opec.org/opec_web /static _files_ project/media/downloads/publications/ASB_2024.pdf

- Pourahmadi, H. (2010). *The Soft Power and Foreign Policy of Islamic Republic of Iran*. Qom: Book Garden. (in persian).
- Rahmani, H. (2023). Cultural Diplomacy of the Islamic Republic of Iran as Soft Power. *Soft Power Studies*, 13(34), pp 51-65. Doi. 20.1001.1.23225580.1402.13.3.4.0 (in persian).
- Rahmani, M. (2015). Public Diplomacy and Foreign Policy. *Strategic Studies of Globalization*, 16(15). pp63-90. (in Persian).
- Sadeghi, S., & Lotfi, K. (2015). Analysis of the Nature of Cooperation in Relations the Islamic Republic of Iran and China (1989-2015). *Foreign Relation*, 7(2), PP37-70. Doi. 20.1001.1.20085419.1394.7.2.1.0 (in persian).
- Sajadpour, M. Kazem., & Vahidi, M. (2011). *New Public Diplomacy: Conceptual and Operational Frameworks*. *Politic*, 41(4), PP77-95 (in persian).
- Saniejlal, M. (2023). The Global System of Science and the Strategies for Promoting Scientific Cooperation between Iran and China, *Strategy*, 32(107), pp273-306. Doi. 10.22034/RAHBORD.2023.407509.1570 (in Persian)
- Sazmand, B. & Arghavani, F. (2013). Iran, China and the Challenges of Comprehensive Cooperation. *Politic*, 43(3), pp83-104 (in Persian)
- Scott, S. G. (2008), Mapping the Undefinable: Some Thoughts on the Relevance of Exchange Programs within International Relation Theory. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 173-197 Doi: 10.1177/0002716207311953.
- Shariatnia, M. (2012). The Determinant Factors of Relations Iran and China. *Foreign Relation*, 4(2), PP179-210. Doi. 20.1001.1.20085419.1391.4.2.5.3 (in persian).
- Shariaty, Sh., & Mousavi, S. (2021). Confucianism and Chinese Foreign Policy Doctrine. *Political and International Research*, 49, pp1-20 Doi. 10.30495/pir.2022.1879678.2833 (in persian).
- Sima Information Center. (2025). *Iran-China Documentary Film Week*. Available at: <https://iribtv.ir/news/456749>
- Specialized database for society and culture. (2025). *Persian language chairs in Chinese universities*. Available at: <https://farhangemela.icro.ir/news/750/%DA%A9%D8%B1D8%B3DB%8C-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86-%D9%81%D8%A7%D8%B1%D8%B3%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D9%86%D8%B4%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%DA%86%DB%8C%D9%86>
- Taghavi Ramzani, F., & Et al (2023). New Media as a Soft Power Tool in Government Diplomacy. *Soft Power Studies*, 12(32), pp29-56. Doi. 20.1001.1.23225580.1402.13.1.2.4 (in persian).
- Tiezzi, Sh. (2021). "What's in the China-Iran Strategic Cooperation Agreement?" *The Diplomat* 2021. <https://thediplomat.com/2021/03/whats-in-the-china-iran-strategic-cooperation->

- Un Tourism(2023).Global and Regional Tourism Performance. available at: <https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourism-performance>